

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

Nr. 72 (Herdruk)¹

VERSLAG VAN DE ZITTING 2007 (VIERDE DEEL)

Vastgesteld 20 december 2007

De delegatie uit de beide Kamers naar de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa heeft van 1 tot en met 5 oktober 2007 deelgenomen aan het vierde deel van de zitting van de Assemblee in Straatsburg. Hiermee brengt de delegatie verslag uit van de behandeling van de tijdens deze zitting behandelde onderwerpen en van de bijdragen van haar leden aan het debat over die onderwerpen.

Tijdens dit vierde deel van de zitting 2007 is de Assemblee toegesproken door een viertal gastsprekers, te weten de heer Vujanovic, President van Montenegro, Patriarch Alexis II van Moskou en geheel Rusland, de heer Vojislav Kostunica, minister-president van Servië en de President van Turkije, de heer Abdullah Gül. Hun toespraken kunnen worden gevonden op de website van de Assemblee².

De nummers van de behandelde documenten en van de aan het slot van de diverse debatten aanvaarde aanbevelingen en resoluties zijn steeds vermeld³.

1. Inleiding

De vierde zitting werd geopend door de President van de Parlementaire Assemblee, de heer R. van der Linden, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, die erop wees dat deze plenaire zitting van de assemblee de laatste zou zijn onder zijn voorzitterschap. Vanuit het perspectief van de «core business» van de Raad-democratie, mensenrechten en de gebondenheid van de staat aan het recht (de zgn. rule of law) blikte de heer Van der Linden in zijn laatste openingswoorden kort terug op een aantal door hem als voorzitter ondernomen activiteiten en op de daarin gelegde accenten, alsmede op de rol van de Raad van Europa en zijn Parlementaire Assemblee in het heden en in de toekomst. Tijdens de gesprekken in de vele landen – leden en niet leden van de Raad en zowel leden als niet-leden van de Europese Unie – die hij als voorzitter heeft bezocht, heeft hij benadrukt dat een vreedzame toekomst van Europa alleen kan worden bereikt wanneer de landen blijven streven naar een onderlinge dialoog. Regeringen hebben daarin hun eigen rol, parlementen hanteren steeds vaker en met toenemend succes het instrument van de parlementaire diplomatie. De Assemblee ziet het als haar taak die dialoog mede te

¹ Herdruk in verband met enkele correcties.

² <http://assembly.coe.int>

³ Deze stukken zijn verkrijgbaar bij de griffie interparlementaire betrekkingen en kunnen worden geraadpleegd via internet.

bevorderen en heeft ook de potentie op het culturele en interreligieuze vlak daaraan een grote bijdrage te leveren. De heer van der Linden schetst voorts de rol die de Assemblee speelt als model voor tal van andere regionale assemblees elders in de wereld.

Tussen de Europese Unie en de Raad van Europa bestaat, indien het om het belangrijke thema mensenrechten gaat, een groot verschil. Voor de EU zijn de mensenrechten in de rest van Europa een zaak van externe betrekkingen. De EU-activiteiten op dit terrein worden vaak beschouwd als inmenging in interne aangelegenheden door niet EU-leden, maar voor de Raad van Europa zijn diezelfde landen lidstaten die zich vrijwillig hebben gebonden aan de plichten en verplichtingen die uit het verdrag voortvloeien. Tegen die achtergrond moet ook het verzet tegen de oprichting van een EU-agentschap voor fundamentele rechten worden beschouwd, in de ogen van de voorzitter van de Assemblee een bedreiging van de integriteit van de activiteiten van de Raad van Europa en verspilling van grote bedragen aan belastinggeld.

De heer Van der Linden wees op het feit dat de Parlementaire Assemblee en andere organen van de Raad van Europa een organisatie vormen met unieke instrumenten en mechanismen en met een onweersproken kennis en ervaring op de terreinen die de eerder genoemde «core-business» uitmaken. Gezien het belang daarvan uitte de heer Van der Linden zijn zorg over een aantal knelpunten die samenhangen met het praktisch functioneren van de Raad en zijn organen. Het gaat daarbij vooral om de opstelling van een aantal lidstaten inzake de begroting van de Raad die blijkt geeft van een onderwaardering door die landen van de activiteiten en potentie van de Raad. Er lijkt een vicieuze cirkel te ontstaan waarin kritiek van lidstaten op het werk van de Raad leidt tot bezuinigingen op de begroting die vervolgens weer tot gevolg hebben dat bepaalde taken niet of onvoldoende kunnen worden uitgevoerd. De heer van der Linden sprak de hoop uit dat de Assemblee een zwaardere stem in het kapittel zou krijgen in zaken die de begroting en het benoemingen- en personeelsbeleid van de Raad van Europa betreffen.

De in januari 2008 vertrekkende voorzitter besloot zijn laatste inleidende speech met het uitspreken van de stelling dat De Raad van Europa en de Parlementaire Assemblee een politieke visie en profiel dienen te hebben en te ontwikkelen die hen nog beter dan nu in staat stelt de gezamenlijke en gedeelde waarden te beschermen en op de politieke agenda van Europa te houden. Vanuit die overtuiging zei hij al zijn energie, kracht, passie en overtuiging te hebben gelegd in het uitoefenen van het voorzitterschap van de Assemblee.

2. De beoordeling van doorgang- en behandelcentra als antwoord op de gemengde stromen van migranten en asielzoekers

Rapporteur mevr. C. Jonker (Nederland) namens de Committee on Migration, Refugees and Population; doc. 11304

Mevrouw **Jonker** merkte ter toelichting op het gepresenteerde rapport op, dat de stroom van asielzoekers en migranten die Europa blijft proberen binnen te komen één van de belangrijkste knelpunten van het huidige Europese migratievraagstuk is. De afgelopen zomer konden wij televisiebeelden zien van kustwachtpersoneel dat bezig is mensen op vaak niet-zeewaardige rubberbootjes en overvolle «pateras» en «cayuco's» in veiligheid te brengen. En niet alleen op zee vinden dit soort reddingsacties en tragedies plaats. Begin september stierven drie Tjechische kinderen, die de grens tussen Oekraïne en Polen wilden oversteken en door hun moeder in de steek gelaten moesten worden, door uitputting.

Het idee om doorgang- of behandelcentra in te richten om asielzoekers en niet-reguliere migranten veilig op te vangen is in Europa al vele malen in discussie geweest en staat nog steeds op de politieke agenda, ook binnen

de EU. Voor de inrichting van de genoemde centra zijn diverse argumenten aangevoerd: de afhandeling van de procedures van betrokkenen zou dichterbij hun oorspronkelijke woonplaats kunnen plaatsvinden, waardoor hoge kosten en grote risico's van verplaatsingen kunnen worden vermeden. Deze centra zouden er ook toe kunnen leiden dat er een betere kans komt op verdeling van de lasten tussen de Europese landen en op harmonisatie van asielprocedures, terwijl ze een beter beschermingsniveau zouden kunnen opleveren dan nu bestaat in een aantal doorgangslanden en landen van bestemming. Tenslotte zouden ze een efficiëntere aanwending en verdeling van de beschikbare middelen in de hand kunnen werken.

Tegen deze achtergrond hebben op Europees niveau de laatste jaren enkele voorstellen gecirculeerd. Zo kwam in maart 2003 van de kant van het Verenigd Koninkrijk het voorstel om buiten de Europese Unie doorgang- en behandelingscentra op te zetten voor asielzoekers en niet-reguliere migranten die toegang tot het grondgebied van de EU zoeken. Kroatië werd genoemd als mogelijke locatie. In juli 2004 stelde de Duitse minister van Binnenlandse Zaken, Otto Schily, voor om EU-fondsen in te zetten voor de instelling van veilige zones of kampen in Noord-Afrika ten behoeve van asielzoekers of migranten die toegang tot Europa wensen. Uit zowel de samenleving als de academische wereld ontmoetten deze voorstellen stevige kritiek.

De grote zorgen die uit een oogpunt van mensenrechten tegen deze voorstellen zijn ontstaan, zijn de directe aanleiding voor het aan de Assemblee voorgelegde rapport, dat de neerslag bevat van een onderzoek naar de meest recente voorstellen met betrekking tot in te richten doorgang- en behandelingscentra.

Het onderzoek was gericht op ervaringen op verschillende plaatsen in de wereld en bevat de positieve en de negatieve varianten van de centra. Een positieve ervaring was het doordachte plan voor de Vietnamese bootvluchtelingen. Dat plan maakte een eind aan de massale uitstroom van miljoenen Vietnamezen en bevatte een mechanisme dat er voor zorgde dat vluchtelingen geïdentificeerd werden en konden terugkeren naar hun land. Een Australische ervaring was minder succesvol en kreeg bovendien veel maatschappelijke kritiek. Nadat een Noors vrachtschip in 2001 438 mensen had gered van de Christmas eilanden werden de asielzoekers onder hen overgebracht van Nauru en Papoea Nieuw-Guinea teneinde, voorafgaande aan hun terugkeer of terugzending, de afhandeling van hun zaken af te wachten. De kosten van deze wijze van afhandeling waren vier maal hoger dan wanneer hun zaken in Australië zouden zijn afgehandeld.

De ontwerp-resolutie, zo vervolgde mevrouw Jonker, bevat de belangrijkste onderwerpen en vragen die samenhangen met het opzetten en inrichten van doorgang- en behandelingscentra, vooral vanuit mensenrechtenuogpunt. Eén van die vragen betreft de vestigingsplaats van de centra: binnen de EU, binnen Europa, maar buiten de EU, of zelfs buiten Europa? Wie draagt verantwoordelijkheid voor de centra – het land waar het centrum is gevestigd, de landen die betrokken zijn bij het runnen van de centra of de landen die de mensen naar de centra brengen?

Een andere vraag luidt hoe de landen de lasten verdelen. Hoe moeten mensen worden geherhuisvest? Welke stappen moeten worden ondernomen om te verzekeren dat nationale beleidsregels en de uitvoering van asielbeleid niet worden ondermijnd? Hoe kunnen garanties worden gegeven dat staten hun verantwoordelijkheden onder de Conventie van Genève van 1951, de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens of andere mensenrechtennormen niet ontlopen?

Als uitkomst van een aantal open vragen en vanuit de zorgen voor de bescherming van de mensenrechten stelt de ontwerp-resolutie dat, indien

zulke centra moeten worden opgezet, dat in de allereerste plaats zal gebeuren binnen de EU opdat de mensenrechten en de zorg rond de vluchtelingen goed kunnen worden verzekerd en gecontroleerd. Alleen wanneer dat model heeft bewezen goed te werken kan worden gedacht aan vestiging van centra buiten de EU of zelfs buiten Europa. Mevrouw Jonker besloot haar toelichting op het rapport met de mededeling dat de inhoud ervan ook daarom van belang is omdat de Europese Commissie binnenkort met een voorstel komt voor de opzet en inrichting van doorgang-en behandelingscentra.

3. De verplichting van lidstaten tot samenwerking met het Europese Hof voor de Rechten van de Mens

Rapporteur: de heer Pourgourides (Cyprus) namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights; doc. 11183

In de discussie over dit rapport is het woord gevoerd door de heer **Jurgens** en mevrouw **Bemelmans-Videc**.

De heer Jurgens deed mee aan het slot van zijn 16-jarige lidmaatschap van de Assemblee haar thans voor het laatst te zullen toespreken. Het Hof voor de Rechten van de Mens, naar zijn oordeel de belangrijkste Europese institutie, verdient terecht veel aandacht. Spreker zei steeds veel energie te hebben gestoken in het geven van steun aan de uitvoering van de beslissingen en uitspraken van het Hof. Zijn inzichten op dat punt lopen geheel parallel met die van de rapporteur. Het knelpunt van de tweede uitvoering van beslissingen zou veel kleiner zijn indien een geringer aantal zaken wordt herhaald. In de herhalingszaken, die vaak worden gezien als lastig en vervelend, wordt de grootste druk uitgeoefend op partijen, ngo's en advocaten en treden veel vertragingen op. Terwijl dit soort problemen zich in alle lidstaten voordoet, is Italië het land met de meeste beslissingen van het Hof die niet worden geïmplementeerd. Dat ondermijnt de autoriteit van het Hof.

Tegelijkertijd wenste de heer Jurgens te benadrukken dat de bevoegdheden van het Hof overeind blijven en dat de toegang tot het Hof verzekerd is ook indien lidstaten zijn uitspraken niet implementeren. Lidstaten dienen hun burgers nooit die toegang tot het Hof te belemmeren.

Het rapport, zo vervolgde spreker, bevat vele voorbeelden van zaken in de Russische Federatie. Met nadruk wordt daarbij opnieuw gesteld dat dat geen aanval op de Russische Federatie inhoudt. Een ieder weet dat dit land in een overgangssituatie verkeert en dat het bovendien een enorm groot land is. Zo'n 80% van de aanhangige zaken is gerelateerd aan 10 landen, de overige 20% aan de Russische Federatie. De problemen die moeten worden opgelost zijn groot. De Assemblee wil dat graag samen met Rusland doen. Spreker zei na een recent bezoek aan dat land onder de indruk te zijn geraakt van de veranderingsgezindheid van functionarissen hoog in de Russische rechterlijke macht. Als dat inderdaad het geval is en wij accepteren dat de leden van de Russische delegatie in de Assemblee dat veranderingsproces mede stimuleren en daarin worden gesteund door hun regering, dan betekent dat, dat soms harde woorden gesproken moeten worden, zoals de heer Pourgourides in zijn rapport heeft gedaan. Die harde woorden zijn daarmee niet een aanval en zijn ook niet als zodanig bedoeld. In al onze debatten moeten wij bedenken dat alle leden van deze Assemblee, alle collega's, dezelfde doelen nastreven: democratie, mensenrechten en de «rule of law».

Mevrouw **Bemelmans-Videc** merkte op dat het Europese Hof voor de Rechten van de Mens de hoeksteen is van het huis dat de Raad van Europa is. Alle inspanningen van de Assemblee moeten er daarom op zijn gericht het Hof te voorzien van de middelen die het in staat stelt optimaal

te functioneren. Dit debat onderstreept de noodzaak er als parlementariërs gezamenlijk voor te zorgen dat het Hof stevig op zijn plaats blijft.

Spreekster sprak de wens uit dat de collega-parlementariërs in de Doema niet doof zijn voor de herhaalde verzoeken vanuit de Assemblee om de binding van de Russische regering aan Protocol nr. 14, dat terug grijpt op de Top in Warschau, te realiseren.

Aangezien de Conventie deel uitmaakt van het nationale recht van de lidstaten, moeten de rechtsmiddelen die op nationaal niveau aanwezig zijn effectief, kenbaar en toegankelijk zijn voor de burgers. Zij vormen immers de eerste en – in de geest van subsidiariteit – de belangrijkste verdedigingslinie van de «rule of law». Het rapport van de Commissie van Wijzen gaat op dit onderwerp eveneens in.

Het geagendeerde rapport illustreert dat er een dringende noodzaak is dat de lidstaten samenwerken met het Hof. Het geeft uitdrukking aan de grote zorg van de Assemblee over het gebrek aan nationale mechanismen om schendingen van de Conventie te redresseren en over het gebrek aan bereidheid om zware beschuldigingen op dit punt grondig te onderzoeken.

Het uitnemende en moedige rapport van de heer Pourgourides schetst een verontrustend en benauwend beeld van ernstige intimidaties van mensen die een zaak aanhangig (willen) maken bij het Hof. Niettemin vormt dit beeld een uitzondering op de feitelijke situatie die laat zien dat de meeste landelijk echt samenwerken met het Hof, ook die landen die in het rapport in relatie tot vele andere zaken worden genoemd.

Zoals het Hof de hoeksteen van het huis van de Raad van Europa is, zo is het besef van gerechtigheid, dat door alle aderen van een samenleving stroomt, de hoeksteen van een democratische samenleving. Indien de genoemde intimidaties in een samenleving niet worden onderzocht en effectief worden bestreden, zal die samenleving die zin voor gerechtigheid nooit als een gegeven, maar als iets dat haar wordt onthouden, ervaren. Mevrouw Bemelmans-Vidéc sprak de hoop uit dat haar collega's in de parlementen van deze landen zich even vasthoudend en moedig tegen deze onaanvaardbare praktijken zouden uitspreken als dit rapport heeft gedaan, in het belang van zowel gerechtigheid als democratie.

4. De nakoming van verplichtingen en verbintenissen door Moldavië

Rapporteurs: mevr. Durrieu (Frankrijk) en de heer Vareikis (Litouwen) namens de Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States; doc. 11374

De heer **Platvoet** merkte op de teneur van het rapport weliswaar een optimistische te vinden, maar over het algemeen tocht liever te kiezen voor optimisme gericht op de toekomst en realisme ten aanzien van het heden.

Eén van de positieve ontwikkelingen die in het rapport over Moldavië worden genoemd is de economische groei van het land, dat het aandeel van zijn inwoners dat beneden de armoedegrens leeft heeft zien dalen van 75% in 2001 naar 24% in 2006. Ofschoon dit geen officiële cijfers zijn is dat, indien de cijfers kloppen, een grote prestatie. Hopelijk bestaat er een positief verband tussen deze cijfers en het beleid van de overheid.

In het rapport worden ook overigens veel verbeteringen geconstateerd. Spreker wees op de ontwikkelingen in de omroepsector en in de andere media.

Het rapport laat ook zien dat er nog zaken moeten gebeuren in Moldavië. Opmerkelijk is de aandacht die wat dat betreft uitgaat naar de lokale overheden. Het zou spreker niet verbazen als dat een gevolg is van de jongste verkiezingen voor de vertegenwoordigende organen op lokaal niveau. Hij vroeg zich af of de wijze waarop het bestuur op dit niveau in

Moldavië plaatsvindt een obstakel is voor de democratisering van de Moldavische samenleving.

De heer Platvoet wees vervolgens op het feit dat Moldavië, dat sedert 1995 lidstaat van de Raad is, al gedurende circa 13 jaren voorwerp van de monitorprocedure is. Dat moet toch niet veel langer duren. De Raad van Europa zou de beëindiging van een monitorprocedure niet moeten vermengen met de wens van een land om toe te treden tot de EU. Dat is in het verleden bijvoorbeeld wel gebeurd ten aanzien van Bulgarije, Roemenië en Turkije, waarbij de beëindiging van de monitorprocedure min of meer is gebruikt als instrument in de toelatingsprocedure EU. De spreker achtte dit niet correct. De Monitoringcommittee zou zich moeten beraden op de procedure indien zij te veel tijd neemt. Zou het niet goed zijn dat de commissie zich tevoren een nog scherper beeld vormt van de termijn waarbinnen en van de eisen waaraan een land moet voldoen? Ook in het geval van Moldavië zou dat aan te bevelen zijn.

5. Het uit het strafrecht halen van smaad en laster

Rapporteur: de heer M. Cassany namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights; doc. 11305

Van de zijde van de Nederlandse delegatie werd het woord gevoerd door de leden Meulenbelt en Bemelmans-Videc.

Mevrouw **Meulenbelt** merkte ter inleiding op dat het onderwerp smaad en laster en het onderscheid tussen beide een van pas komend agendapunt vormen. Twee dagen geleden immers vergeleek een hoge gastspreker van de Assemblee homoseksuele mensen met kleptomannen. In Europese landen bestaat de vrijheid van meningsuiting op grond waarvan het mensen is toegestaan zulke opvattingen te verkondigen, zelfs als die in het geheel niet in overeenstemming zijn met de beginselen van de Raad van Europa. Gelukkig omvat het recht van vrije meningsuiting het recht van de meerderheid van de bevolkingen in onze geciviliseerde landen die pal staan voor de rechten van minderheden om ten sterkste te protesteren tegen deze smaad jegens homo's en lesbiennes.

Het rapport van de heer Cassany heeft de fractie van Verenigd Europees Links overtuigd van het belang van het maken van een onderscheid tussen aan de ene kant wetten ter verzekering van het democratisch gebruik van het recht van vrije meningsuiting en anderzijds de wetten die smaad en laster moeten voorkomen. Zonder een dergelijke, duidelijke demarcatie tussen die beide zijn wij hetzij niet in staat om op te komen voor het recht van journalisten om zich kritisch op te stellen tegenover de politiek in hun land, dan wel missen wij de gelegenheid om ons te verenigen tegen discriminatie en laster jegens minderheden.

Wij willen dat de pers te goeder trouw handelt en betrouwbare informatie levert, maar journalisten zijn natuurlijk geen wetenschappers die alleen in «factfinding» zijn geïnteresseerd; zij selecteren, maken keuzes en leveren commentaar. Zoals het rapport zegt: zij zijn de waakhonden van onze samenlevingen. Door middel van de pen is de pers altijd het wapen van het volk geweest tegen dictatuur, onderdrukkende en agressieve heersers. Journalisten en commentatoren gebruiken hun verstand en wij accepteren dat zij soms een beetje overdrijven ter wille van de satire zolang zij daarbij het publiek niet misleiden omtrent de feiten. Van de kant van gezagsdragers is terughoudendheid geboden; zij moeten niet op een unfaire manier terugvechten. Aan de andere kant hebben gezagsdragers evenzeer het recht om zich te weer te stellen tegen laster in het geval zij ten onrechte worden beschuldigd. Het is een kwestie van evenwicht. Het belangrijkste is dat maatregelen tegen smaad en laster proportioneel moeten zijn. Het is niet aanvaardbaar indien overheden hun macht

gebruiken om disproportionele straffen op te leggen om daarmee anderen af te schrikken in het gebruik van hun recht op vrije meningsuiting. Opsluiting als straf voor het bekritisieren van gezagsdragers dient te worden beschouwd als disproportioneel. Wij zijn het, zo stelde spreekster, daarover eens.

In veel Europese landen zien wij een opleving van een nieuw vorm van xenofobie, verborgen achter het opschrift «kritiek op religie». Spreekster zei natuurlijk te doelen op de vrees voor Moslims en voor de Islam. Er zal veel aandacht en energie moeten worden gestoken in het verfijnen en aanpassen van onze definities van datgene wat toelaatbaar is in de naam van het recht op vrije meningsuiting en datgene wat niet toelaatbaar is omdat het de grens van laster overschrijdt. Het rapport wijst ons een belangrijke stap in die richting. Mevrouw Meulenbelt besloot haar bijdrage met de wens dat, nu zij binnenkort niet langer deel zal uitmaken van de Assemblee, het debat zal voortgaan in de geest van het rapport en zal blijven gaan over de vraag waar de lijn van disproportionaliteit zal worden getrokken zodat onze democratieën open staan voor kritiek en worden gevrijwaard van smaad en laster.

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** merkte op dat de rapporteur een groot compliment verdient voor zijn afgewogen en nauwgezette rapport, dat blijkt geeft van een zorgvuldig onderzoek in de mogelijke keuzen in de dilemma's die onze huidige tijd en onze politieke discussies zo karakteriseren.

Spreekster zei het grote belang te willen onderstrepen van de verwijzing in paragraaf 3 van de ontwerp-resolutie naar de ethiek in de journalistiek en van de behoefte om te benadrukken dat diegenen die het recht van vrije meningsuiting gebruiken ook plichten en verplichtingen hebben. Zij moeten inderdaad te goeder trouw handelen en ter zake doende en betrouwbare informatie leveren in overeenstemming met de journalistieke ethiek.

Mevrouw Bemelmans-Vidéc merkte voorts op dat de aanbeveling de lidstaten uitnodigt hun wetgeving op het terrein van smaad en laster opnieuw te bezien teneinde het misbruik van strafvorderlijke procedures uit te bannen en om Aanbeveling (97) 20 met betrekking tot smaad te herzien in het licht van de zich ontwikkelende jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Terwijl veel landen van opvatting zullen zijn dat de aanbeveling correct en rechtvaardig is omdat zij het genoemde misbruik van procedures wenst uit te bannen, kan zij niet doeltreffend blijken als het gaat om het voorkomen van recidive van smaad en laster die andere fundamentele rechten schendt. Dat is in lijn met het oordeel van het Hof zoals verwoord in paragraaf 50 van het rapport. Het Hof «overweegt dat het opleggen van een gevangenisstraf voor een persmisdrijf alleen verenigbaar zal zijn met de vrijheid van meningsuiting van een journalist, zoals gewaarborgd in Artikel 10 van de Conventie, in bijzondere omstandigheden, meer in het bijzonder indien andere fundamentele rechten op grove wijze zijn aangetast, zoals bijvoorbeeld in het geval van smaad of van het aanzetten tot geweld». In paragraaf 3 van de ontwerp-aanbeveling wordt opgeroepen richtlijnen op te stellen waarin met nieuwe ontwikkelingen rondom smaad, in het bijzonder die met betrekking tot de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, wordt rekening gehouden. Dat impliceert dat wordt erkend, zoals in de aangehaalde woorden van het Hof in paragraaf 50 wordt geïllustreerd, dat het niet gemakkelijk is een onderscheid aan te brengen tussen laster enerzijds en uitingen van haat anderzijds. Dat punt is belangrijk omdat er duidelijk geen discussie is over de rechtvaardiging van het strafbaar stellen van uitingen van haat. In het document lijkt het uiteindelijke criterium voor het onderscheid tussen laster en uitingen van haat «het openbaar belang» te zijn, zoals – tamelijk breed – gedefinieerd in Artikel 10.2 van de Conventie. Dit zou ons in een

cirkelredenering kunnen doen belanden, waarmee, zo concludeerde spreekster, dit onderwerp verdere overdenking vergt.

Mevrouw Bemelmans-Videc merkte op dat de Assemblee te zijner tijd een debat zou kunnen voeren over een onderwerp dat niet in het rapport wordt behandeld, het fenomeen dat burgerjournalistiek wordt genoemd. Een klein aantal burgers wil deelnemen aan het publieke debat door informatie en opvattingen aan te bieden via weblogs en hun eigen internetsites. De vraag die daarbij opkomt luidt of dat moet worden beschouwd als journalistiek. Hoe dan ook verdient dit nieuwe fenomeen de aandacht van de Assemblee in het kader van haar debatten over de bescherming van journalisten tegen vervolging wegens belediging of laster en de bescherming van hun bronnen.

6. Het concept van de preventieve oorlog en de consequenties voor de internationale verhoudingen

Rapporteur: de heer De Puig (Spanje) namens de Political Affairs Committee; doc. 11293

Aan het debat over dit rapport is deelgenomen door de heer **Kox**. Hij wees in zijn inleiding op het feit dat de Assemblee op de eerste dag van haar vierde zitting, anders dan de heer Kox wenste, had besloten geen spoeddebat te wijden over de politieke implicaties van het zogenoemde raketschild dat de Verenigde Staten eenzijdig willen installeren in de Republiek Tjechië en in Polen. Hoewel zijn verzoek door de leiders van alle politieke groepen werd gesteund, was het het democratisch besluit van de Assemblee zo'n debat niet te houden. Het argument voor dat besluit was dat het in casu niet gaat om een urgente aangelegenheid en dat het onderwerp deze Assemblee niet aangaat. Dat is democratie, immers deze Assemblee kan besluiten wat zij wil.

Min of meer bij toeval bespreken wij nu het rapport van de heer De Puig over de preventieve oorlog, inclusief de unilaterale terugval op preventieve oorlog. De heer De Puig is van mening dat het belangrijk is dat over dit onderwerp wordt gedebatteerd omdat de preventieve oorlog onder het internationale recht onwettig is. Zij leidt tot aanzienlijke risico's voor de internationale vrede en veiligheid en ondermijnt the Veiligheidsraad van de VN. Het rapport De Puig stelt ook dat een debat over de preventieve oorlog wel erg te pas komt gezien de mogelijk wereldwijde reactie op een nucleaire dreiging vanuit Iran. Eén reactie op deze dreiging is de bouw door de VS van een anti raketschild in de Tjechische Republiek en Polen. De heer Kox zei te veronderstellen dat niemand het hem kwalijk zal nemen wanneer hij deze gelegenheid te baat zou nemen om bijzondere aandacht te besteden aan dit anti raketschild in relatie tot het concept preventieve oorlog. Het is eenvoudig om de rest van het rapport nu niet te bespreken omdat de groep Verenigd Europees Links van harte instemt met vrijwel alle opmerkingen en conclusies van de rapporteur. Het is bemoedigend te zien dat de socialisten in de Assemblee, ofschoon zij in twee groepen verdeeld zijn, eensgezind zijn over de vraag hoe om te gaan met het concept van de preventieve oorlog.

De dreiging die uitgaat van het bouwen van een anti raketschild in Europa ligt in het feit dat, indien en zodra het effectief wordt, het de landen die onder dat schild liggen veel meer ruimte biedt om te besluiten al dan niet een preventieve oorlog te beginnen. Laten we bedenken dat, voordat de VS Afghanisten en Irak binnen vielen, het zijn bondgenoten vroeg de verdediging van zijn eigen territorium over te nemen. Het is natuurlijk veel te gewaagd een preventieve oorlog te beginnen zonder de eigen verdediging goed georganiseerd te hebben.

Het is het element van het anti raketschild als onderdeel van de vrijwel wereldwijde bescherming van de VS dat sommige van zijn bondgenoten en andere landen zo ernstige zorgen baart. Dat was ook de reden dat de

regering van de Russische Federatie aankondigde de installatie van nieuwe Iskander raketten bij Kaliningrad tegen de Poolse grens te overwegen en de mogelijkheid te onderzoeken, vijftien jaar na het einde van de Koude Oorlog, zijn nucleaire middelen te richten op doelen in Europa. Dit is een rampzalige ontwikkeling in ons continent en het lijkt vreemd dat deze Assemblee niet wil toegeven dat dit staat te gebeuren. Dat een meerderheid binnen de Assemblee weigert dit te zien is een slechte zaak.

De heer Kox zei benieuwd te zijn naar de reactie van de rapporteur en andere sprekers op de door hem geschetste dreiging die van de unilaterale plaatsing van een anti raketschild door de VS uitgaat. Indien wij het rapport van de heer De Puig onderschrijven, dan veroordelen wij tegelijkertijd diegenen die unilateraal bezig zijn zulke militaire middelen te installeren op het Europese continent. Als we het daarover eens zijn, dan is toch enig recht gedaan aan het verzoek een spoeddebat te houden over dit onderwerp, zo besloot de heer Kox zijn betoog.

7. Prostitutie – hoe stellen wij ons op?

Rapporteur: de heer Platvoet (Nederland) namens de Committee on Equal Opportunities for Women and Men; doc. 11352

De heer **Platvoet** merkte ter inleiding van de presentatie van zijn rapport op dat hij vorige week had deelgenomen aan een conferentie in Sofia over gemarginaliseerde mensen, voor een belangrijk deel mensen die hun geld verdienen in de seksindustrie. De vrouwelijke minister-president van Bulgarije hield daar een uitstekende speech voor een gehoor bestaande uit politici, beleidsmakers, artsen, wetenschappers en de «sekswerkers» zelf. Het concept-rapport, waarvan de definitieve versie nu voorligt, was daar eveneens aan de orde.

De in het rapport gekozen basisbenadering kreeg een positief onthaal. Die basisbenadering houdt in de eerste plaats in dat lidstaten een expliciet beleid formuleren ten aanzien van prostitutie. In de tweede plaats staat vast dat mensenrechten universeel zijn en dus ook volledig toekomen aan mensen in de seksindustrie. Ten derde verdienen gedwongen prostitutie, kinderprostitutie en mensenhandel een «zero tolerance»-benadering. Op deze basisbenadering dieper ingaande, kan men de vraag stellen waarom lidstaten een uitdrukkelijk beleid ten aanzien van prostitutie zouden moeten formuleren. Ruwweg gesproken bestaan er in de lidstaten drie soorten benaderingen: strafbaarstelling, legalisering en afschaffing. Ongeveer een derde van de lidstaten, zeventien in aantal, kennen strafbaarstelling van prostitutie, prostituees en souteneurs en soms ook van klanten van prostituees. Een aanzienlijke minderheid – negen lidstaten – hebben prostitutie gelegaliseerd. Twintig lidstaten willen prostitutie afschaffen – zij vervolgen pooiers en souteneurs en soms ook de prostituees. Het Zweedse beleid kent strafrechtelijke vervolging van klanten en is erop gericht werkers in de seksindustrie uit «het beroep» te krijgen. Het grote probleem in de landen die prostitutie verbieden of willen afschaffen is, dat daar de praktijk van de dubbele standaarden bestaat: prostituees worden vervolgd en gecriminaliseerd, hun klanten niet. Het hebben van betaalde seks is op zichzelf niet strafbaar, maar het aanbieden ervan wel. In veel gevallen hebben sekswerkers geen gemakkelijke toegang tot gezondheidszorgvoorzieningen. En vertegenwoordigers van het gezag, zoals politieagenten, vertonen vaak mannelijk georiënteerd gedrag tegenover sekswerkers ongeacht of de laatsten van het mannelijk dan wel van het vrouwelijk geslacht zijn. Van machtsmisbruik is eveneens vaak sprake. Hoe de keuze voor de basisbenadering ook uitpakt, ieder uitdrukkelijk geformuleerd beleid dient te zijn gebaseerd op het beginsel van de mensenrechten dat universeel is en op een ieder, inclusief sekswerkers, van toepassing moet zijn.

Als organisatie die is gegrondvest op de mensenrechten en respect voor de menselijke waardigheid, kiest de Raad van Europa jegens prostitutie een houding die zijn «core business» weerspiegelt. Het innemen van een houding die is gebaseerd op respect voor menselijke waardigheid betekent niet dat een moralistische benadering wordt gekozen, maar dat integendeel, de keuzen van mensen, zolang deze anderen geen schade toebrengen, worden gerespecteerd. Het rapport is daarom, zo lichte de heer Platvoet toe, vooral gericht op de mensenrechtenaspecten van vrijwillige prostitutie. Dat is de meest menselijke manier om om te gaan met mensen die in een marginale positie zijn komen te verkeren. In veel landen gaat prostitutie noodgedwongen ondergronds. Bijgevolg wordt de georganiseerde misdaad vaker wel dan niet onderdeel van de prostitutiewereld en worden prostituees kwetsbaarder dan ooit. De meeste van hen kunnen dan niet meer vrij werken, worden afhankelijk van pooiers en souteneurs en worden geheel overgeleverd aan de welwillendheid van hun klanten die onbeschermd seks kunnen eisen waardoor de kans groeit op het ontwikkelen van HIV, AIDS en andere seksgerelateerde ziekten. Om die reden hebben internationale organisaties zoals de WHO, de moralistische principes laten varen en hebben zij gekozen voor de meer pragmatische aanpak.

Het beginsel van de mensenrechtenbenadering van prostitutie vindt zijn weerslag in de voorstellen in het rapport. De volgende maatregelen zouden door de lidstaten moeten worden genomen als uitvloeisel van hun uitdrukkelijk geformuleerd beleid: stop de criminalisering van prostituees, pak de problemen aan die ten grondslag liggen aan de prostitutie, zoals armoede, oorlog en een tekort aan opleidingsmogelijkheden. Richt de aandacht op de persoonlijke kwetsbaarheid van prostituees, die voortkomt uit geestelijke problemen, seksueel misbruik en drugsgebruik; ontwikkel programma's die erop zijn gericht prostituees te helpen uit het beroep te stappen als ze dat willen; bevorder de toegang van prostituees tot de gezondheidszorg en tot veilige seks en respecteer het recht van prostituees om zich te organiseren.

De paragrafen 3 en 4 van de ontwerp-resolutie veroordelen ten scherpste de handel in vrouwen en kinderen en kinderprostitutie, die natuurlijk nooit vrijwillig is. Het is ook duidelijk dat vrouwenhandel alles te maken heeft met prostitutie. De VN-Conventie uit 1949, een tijdgewricht waarin in geen enkele Europees land prostitutie gelegaliseerd was, sprak dat reeds uit. In die conventie, maar ook in de VN-Conventie inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen wordt vermeld dat de lidstaten alle geëigende maatregelen moeten nemen tegen mensenhandel en tegen de uitbuiting van vrouwen door middel van prostitutie. Dat kan niet worden opgevat als het tegengaan van vrijwillige prostitutie of als een veroordeling van wetgeving, anders zou het voor landen als Oostenrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Letland, Nederland, Cyprus, Zwitserland en Turkije onmogelijk zijn een stelsel van gereguleerde prostitutie te handhaven. In de ontwerp-resolutie en in de ontwerp-aanbeveling is echter geen pleidooi opgenomen voor regulering, strafbaarstelling of afschaffing. Er wordt voor gepleit dat de lidstaten een houding innemen die uitgaat van eerbiediging van de mensenrechten van sekswerkers en een eind maakt aan hun criminalisering.

Aan de gedachtewisseling over dit rapport werd een bijdrage geleverd door mevrouw **Meulenbelt** die meedeelde onlangs gegevens te hebben willen verzamelen over het aantal mannen in Europese landen die gebruik maken van de diensten van prostituees. Op het internet waren deze gegevens niet te vinden. De meeste rapporten over prostitutie gaan over prostituees en niet over hun klanten, terwijl het toch duidelijk is dat een debat over prostitutie in het geheel niet zou worden gevoerd indien er geen klanten van prostituees zouden zijn. Laten wij aannemen dat de helft van de mannelijke bevolking tenminste eens in zijn leven een man of een

vrouw geld heeft betaald voor het verrichten van seksuele diensten. Rondkijkend in de vergaderzaal van de Assemblee betekent dat, zo stelde spreekster vast, dat tientallen, ja zelfs honderden van de mannelijke leden prostitutie uit eigen ervaring kennen. Zelfs als wij dit als gegeven aanvaarden, zei mevrouw Meulenbelt nog nooit een mannelijke collega te hebben gesproken die haar vertelde over zijn prettige ontmoetingen met een sekswerker op dezelfde wijze als hij zou vertellen over een heerlijk diner in een goed restaurant.

Mevrouw Meulenbelt zei zich te kunnen voorstellen dat de voorzitter van de vergadering haar opmerkingen over de aanwezige mannelijke leden van de Assemblee ongepast zou vinden. In dat geval zou zij zich voor haar woorden willen verontschuldigen. Zij was haar interventie juist op deze wijze begonnen omdat deze woorden zo relevant zijn voor het rapport van de heer Platvoet. Het feit dat geen enkele man hetzij uit trots, hetzij uit louter mededeelzaamheid zegt dat hij een prostituee heeft bezocht, maar dat eerder als een daad ziet waarvoor hij zich moet schamen, betekent dat prostitutie als beroep wordt gestigmatiseerd, veroordeeld en verborgen. Prostitutie zal wel nooit worden beschouwd als normaal werk en voor alle duidelijkheid zij gezegd dat we daartoe ook niet bereid zijn. Spreekster voegde toe daar zelf ook niet op uit te zijn.

Zij wees op haar verontschuldiging voor haar inleidende woorden en zei te willen voortgaan op een meer respectvolle manier. Namens de fractie van Verenigd Europees Links feliciteerde zij de heer Platvoet met zijn rapport en met het feit dat hij zich een persoonlijke bondgenoot van vrouwen heeft getoond.

Het rapport beschrijft de verschillende benaderingen jegens prostituees en het prostitutievraagstuk in de diverse Europese landen, inclusief hun voor- en nadelen. Een groot probleem waarop het rapport de nadruk legt is de constatering dat mannen en vrouwen die seksuele diensten aanbieden zich in een grote verscheidenheid van situaties bevinden. Aan de ene kant van het spectrum bevinden zich extreme vormen van uitbuiting – vrouwen die worden gekocht, gedwongen en mishandeld – aan de andere kant bevindt zich een betrekkelijk kleine elite die vindt dat zij het eigen leven volledig onder controle heeft en geheel vrij is in het verlenen van de diensten.

De Assemblee heeft, zo vervolgde spreekster, over dit onderwerp jaren achtereen gedebatteerd. Zelfs binnen de vrouwenbeweging bleken tegengestelde standpunten te bestaan. Enerzijds de opvatting dat prostitutie vernederend is en dat geen enkele vrouw met een alternatief er ooit voor zou kiezen haar lichaam te verkopen. Anderzijds de opvatting dat prostituees niet moeten worden gezien als slachtoffers en terecht begonnen zijn zich te organiseren. Het is nog nooit gelukt het eens te worden over één benadering van prostitutie. Wij moeten daarom aanvaarden dat er niet één oplossing bestaat voor de grote schare van mensen die zich met prostitutie bezig houden.

Tegelijkertijd is het echter ook duidelijk dat het geen optie is nog alleen naar vrouwen als slachtoffers van prostitutie te kijken. Als wij de positie van prostituees willen verbeteren en hen willen zien als menselijke wezens met recht op een leven dat zo decent mogelijk is, dan zullen we het gehele netwerk – de mensenhandelaren, de pooiers en de cliënten – moeten onderzoeken.

Het rapport is over een aantal onderwerpen duidelijk. Wij moeten vechten tegen de handel in vrouwen en kinderen en tegen gedwongen prostitutie onder alle omstandigheden. Wij zijn het erover eens dat kinderprostitutie nooit vrijwillig kan zijn. Spreekster zei te kunnen instemmen met de opvatting dat de aandacht er op gericht moet zijn mannen en vrouwen die hun seksuele diensten aanbieden tegen geld zoveel mogelijk te ondersteunen in de bescherming van hun mensenrechten. Dat kunnen wij doen door hun kwetsbaarheid te verkleinen, door ze te ondersteunen wanneer ze het beroep willen verlaten en door ze toegang te bieden tot sociale en

medische hulp. Veroordeling en bestraffing zullen vrouwen alleen nog meer stigmatiseren.

8. De gevaren van creationisme in het onderwijs

Rapporteur: Mevrouw Brasseur (Luxemburg) namens de Committee on Culture, Science and Education; doc 11375

Van de zijde van de Nederlandse delegatie is door het debat over dit rapport deelgenomen door mevrouw **Bemelmans-Videc**, die opmerkte dat men op basis van de grondgedachte van het rapport van mevrouw Brasseur zou mogen concluderen dat er niet alleen behoefte bestaat aan een dialoog tussen religies, maar evenzeer tussen wetenschap en religie. Het rapport is voornamelijk gericht op onderwijsbeleid, dat wil zeggen op de noodzaak aanstaande generaties te helpen onderscheiden tussen wetenschappelijke en religieuze inzichten en overtuigingen.

Creationisme doet zich in vele vormen en vermommingsvormen aan ons voor. Intelligent Design idem dito. Het is daarom moeilijk om precies vast te stellen over welke en wiens ideeën wij het hebben aangezien het rapport ze op één hoop gooit die één grote bedreiging zou vormen.

Het moge duidelijk zijn dat sommige soorten creationisme een naïviteit aan de dag leggen door een wetenschappelijke status op te eisen die zij klaarblijkelijk niet hebben.

Een belangrijke zwakte van het rapport ligt echter in de ontoereikende onderbouwing van zijn voornaamste stelling, nl. dat creationisme een bedreiging vormt voor mensenrechten en democratie doordat het democratie dreigt te vervangen door theocratie. Veel grotere wetenschappelijke houdbaarheid van de argumenten in het rapport is nodig om deze schrikbarende stelling te kunnen onderbouwen.

Mevrouw Bemelmans-Videc zei zich op de hoofdelementen in het rapport te willen concentreren. Paus Johannes Paulus II heeft ooit gezegd: «De waarheid kan de waarheid niet tegenspreken». En inderdaad, wetenschap en religie vertegenwoordigen elk een waarheid, de waarheid van de natuur en de geopenbaarde waarheid, die echter onderling niet gelijkwaardig en vergelijkbaar zijn. Zij complementeren elkaar, ze sluiten elkaar niet noodzakelijkerwijs uit. De wetenschappelijke visie op de evolutie van het leven conflicteert derhalve niet noodzakelijkerwijs met religieuze ideeën over ontstaan, evolutie en de zingeving van het leven.

Een religieus persoon zal de evolutie beschouwen als een niet minder wonderbaarlijk deel van Gods schepping. Hij of zij zal echter geloven anders te zijn dan andere schepselen dankzij zijn ziel, die niet is ontstaan door eenvoudige natuurlijke reproductie, maar is geschapen door God. Wat betreft het onderwijsbeleid moeten wij onze studenten inderdaad tijdens de lessen biologie met wetenschappelijke gestrengheid de materiële wetten van de evolutie bijbrengen. Dat wetenschappelijke onderwijs moet echter worden aangevuld. Wij moeten de studenten ook het gevoel inprenten voor de geestelijke dimensie van de menselijke natuur teneinde zijn innerlijke herkomst, zijn wezen te verklaren, hetgeen onmogelijk is op basis van toevallige evolutionaire processen. Dit onderwijs zal bij voorkeur moeten plaatsvinden in het kader van de godsdienstlessen en zal de student een moreel kompas moeten verschaffen, want in het Darwinistisch evolutionaire concept bestaat geen intrinsieke waarde van leven, dood, altruïsme of egoïsme. Gerechtigheid, de centrale waarde in deze Assemblee, is meer dan de macht van de sterkste. Ter afsluiting zei mevrouw Bemelmans-Videc dat het wenselijk ware geweest indien het rapport in deze meer constructieve geest was geschreven, dan wel helemaal niet zou zijn geschreven.

9. Het Commissariaat voor de Mensenrechten van de Raad van Europa; stand van zaken en vooruitblik

Rapporteur: de heer Gardetto (Monaco) namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights; doc. 11376

Aan het debat over dit rapport is deelgenomen door mevrouw **Jonker**, die meedeelde zich te willen aansluiten bij de sprekers vóór haar die waardering over het rapport en daarmee voor het werk van de Commissaris voor de Mensenrechten hebben uitgesproken. Zij deelde voorts mee niet alleen op eigen titel te zullen spreken, maar mede namens de Committee on Migration, Refugees and Population. Deze commissie heeft het voorrecht gehad nauw samen te werken met de Commissaris, de heer Hammarberg. Deze heeft niet alleen deelgenomen aan een groot aantal vergaderingen van de commissie, maar heeft ook interventies gepleegd in een groot aantal debatten in de Assemblee over migratie, inclusief een bijzonder belangrijk debat over de rechten van niet-reguliere migranten dat vorig jaar plaatsvond.

De commissie, zo vervolgde spreekster, is de Commissaris dankbaar voor de samenwerking die hij haar heeft aangeboden en die hij ook in de toekomst in het vooruitzicht heeft gesteld, temeer daar duidelijk is dat er veel vragen en verzoeken op hem af komen terwijl zijn ondersteuning beperkt is. Terwijl wij de klok niet kunnen beïnvloeden zodat hij meer dan 24 uren in één dag ter beschikking zou krijgen, kunnen wij wel de roep voor adequate ondersteuning van zijn bureau, zoals verwoord in paragraaf 1.2 van het rapport, onderstrepen en steunen. Wij zijn bemoeidigd door het feit dat de Commissaris de mensenrechten van niet-reguliere migranten als een bijzondere prioriteit heeft aangemerkt. Hij is bezig daarover een «position paper» te schrijven dat om verschillende redenen erg belangrijk is.

Mensenrechten van niet-reguliere migranten is voor regeringen een moeilijk en delicaat onderwerp. Zelfs binnen de Raad van Europa, een mensenrechtenorganisatie bij uitstek, wordt daar het label «handle with care» opgeplakt. Het feit dat slechts 3 van de 47 lidstaten van de Raad van Europa de Internationale Conventie inzake de Bescherming van de Rechten van Alle Migrantten Werkers en Leden van Hun Familie hebben geratificeerd, wijst op de grote terughoudendheid waarmee de staten met dit onderwerp worstelen. Als men de instrumenten van de Raad van Europa op het terrein van de mensenrechten beziet, dan ontdekt men hiaten in de bescherming van de rechten van niet-reguliere migranten. Een aantal vragen werpt meer licht op dat probleem. Hoe beschermen de conventies van de Raad van Europa het recht op onderwijs van de kinderen van niet-reguliere migranten? Hoe gaan deze conventies om met exploitatie van niet-reguliere migranten op de arbeidsmarkt? In welke mate dient er gezondheidszorg te zijn voor niet-reguliere migranten onder de conventies van de Raad van Europa?

Mevrouw Jonker merkte op dat de antwoorden op deze vragen niet duidelijk zijn. Juist daarom is het van groot belang dat de Commissaris deze zaken oppakt. Daarom ook ondersteunt de Committee on Migration, Refugees and Population zijn werk zo nadrukkelijk en daarom ook zal zij een beroep op hem blijven doen om te interveniëren in de issues die relevant zijn voor de commissie, of het nu gaat om het terrein van de rechten van niet-reguliere migranten, de problemen van vluchtelingen en ontheemden in Europa of om de roep om hulp bij het oplossen van het leed van de families van vermiste personen.

Mevrouw Jonker dankte aan het slot van haar interventie de heer Gardetto voor zijn uitnemende rapport dat deze discussie over het werk van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten mogelijk maakte en zegde de Commissaris namens de commissie alle steun toe in de toekomst.

10. «Parlementen verenigd in de strijd tegen huiselijk geweld tegen vrouwen»: een tussenbalans van de campagne

Rapporteur: de heer Mendes Bota namens de Committee on Equal Opportunities for Women and Men; doc. 11372

Aan het debat over dit rapport hebben deelgenomen de leden Jonker en Meulenbelt.

Mevrouw **Jonker** feliciteerde de campagnevoerders met de succesvolle resultaten die tot nu toe zijn behaald. Lange tijd heeft er een taboe gerust op huiselijk geweld en heeft de samenleving de ogen gesloten voor gevallen van huiselijk geweld. Geweld in de privésfeer werd echter een publieke aangelegenheid en de samenleving moest het uit de taboesfeer halen en in alle openheid bespreken. Vele landen van de Raad van Europa hebben initiatieven ontplooid die kunnen worden overgenomen door en toegepast in andere staten. Het is immers niet nodig het wiel opnieuw uit te vinden. Spreekster toonde zich verbaasd dat het rapport geen informatie bevat over incest. In Nederland heeft 15% van de meisjes jonger dan 16 jaar ervaring met negatieve seksuele contacten met iemand uit het gezin of de familie, meestal een vader, broer of oom. In slechts 1% van die gevallen was het meisje een gewillige medeplichtige. Deze cijfers betreffen alle mensen in Nederland, ongeacht hun sociale achtergrond of religie. Aan hen die de interventie van Lord Russel-Johnston hebben aangehoord, vroeg zij zich te scharen achter zijn oordeel dat incest een zonde is. Geweld in gezin of familie is daarom zo weerzinwekkend, omdat het kind of de kinderen afhankelijk zijn van degene die het geweld jegens hen gebruikt. Vrouwen die op jonge leeftijd zijn misbruikt leiden later vaak hun leven verder met geweld. Het zou daarom goed zijn als de campagne zich ook gaat richten op incest.

In Nederland is het in 98% van de gevallen een man die geweld gebruikt. De strijd tegen geweld moet daarom niet alleen op vrouwen worden gericht. Zoals het rapport opmerkt, zijn er voldoende veilige schuilplaatsen voor slachtoffers van geweld nodig. Tegelijkertijd blijft het onaanvaardbaar dat een vrouw met haar kind of kinderen gedwongen kan worden het huis te verlaten terwijl de man daar kan blijven.

Mevrouw Jonker zei te hopen dat de campagne nog meer positieve resultaten zal opleveren. Er moet nog veel gebeuren, maar het voortgaande debat zal de situatie mede verbeteren. Spreekster signaleerde tenslotte dat Nederland niet deel uitmaakt van het netwerk van parlementariërs in de campagne tegen huiselijk geweld tegen vrouwen. Zij nam op zich dat zo spoedig mogelijk te onderzoeken.

Mevrouw **Meulenbelt** zegde de heer Mendes Bota namens de fractie van VEL dank voor zijn rapport en voor zijn persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp. Spreekster deelde mee sedert lang activist en professional te zijn op het terrein van huiselijk geweld en dus uit ervaring te weten hoe belangrijk het is steun van volksvertegenwoordigers te krijgen. In Nederland, waar de vrouwenbeweging meer dan dertig jaar geleden begon met het opzetten van de eerste schuilplaatsen voor aangerande vrouwen, ondervond zij dat het absoluut doorslaggevend is om de steun van regering en parlement te hebben om de wetten te kunnen veranderen die de vrouwenbeweging in staat stelden samen te werken met politie en gerechtelijke autoriteiten en om onderzoeken te kunnen instellen. Die onderzoeken hebben laten zien dat het probleem zelfs groter was dan wij als activisten dachten en hebben mensen in Nederland ervan overtuigd dat huiselijk geweld geen privé-aangelegenheid is, maar een zaak die de hele samenleving aangaat.

Spreekster deelde mee een aantal jaren werkzaam te zijn geweest op het terrein van huiselijk geweld in de landen die tot het voormalige Joego-

slavië behoorden. Daar, meer nog dan in Nederland, werd het haar duidelijk dat de moedige vrouwengroepen die begonnen met de bouw van schuilplaatsen machteloos waren zonder de steun van parlementariërs of samenwerking met politie en justitie. Iedereen denkt dat in landen die juist een oorlog achter de rug hebben, de dingen weer snel normaal functioneren, maar in werkelijkheid is sprake van een toename van huiselijk geweld waaraan mensen zonder professionele hulp en politieke steun niet het hoofd kunnen bieden.

Spreekster zei het eens te zijn met de stelling dat in alle landen, in het bijzonder in die waarin programma's tegen huiselijk geweld nog maar juist zijn opgestart, veilige schuilplaatsen voor vrouwen, betere wetten en een groter bewustzijn cruciaal zijn. In Nederland wordt intussen enige ervaring opgedaan met een andere benadering van huiselijk geweld waardoor niet de vrouwen, maar de mannen het huis moeten verlaten. Die programma's werken goed.

Mevrouw Meulenbelt merkte op enkele adviezen te willen geven over de verdere uitwerking van het onderhavige rapport. In eerste plaats: wij moeten samenwerken met de plegers van het geweld. Voor ieder land geldt dat, hoeveel we ook doen om de vrouwen te beschermen, onze inspanningen onvoldoende zijn als we de aandacht niet ook op de mannen richten. Strafbaarstelling en bestraffing kan een eerste stap zijn, maar zij veranderen mannen niet op slag in vreedzame echtgenoten zodra zij uit de gevangenis komen. Er zijn goede voorbeelden van gezamenlijk optrekken door politie en therapeuten bij het behandelen van plegers van huiselijk geweld. We moeten niet vergeten dat geweldplegers niet worden geboren; er is iets met hen gebeurd en we zullen moeten zien te achterhalen waarom sommige mannen gewelddadig worden.

Een verwant terrein is dat van de preventie van huiselijk geweld; spreekster zei over dat onderwerp ook graag een rapport te zullen ontvangen. Wij dienen de omstandigheden waaronder huiselijk geweld plaatsvindt, zoals migratie, armoede en cumulatie van gezinsproblemen te onderzoeken. Het is zaak dat de Assemblee een bewustzijn ontwikkelt voor de oorzaken van het huiselijk geweld.

11. Toespraak Minister-President Kostunica van Servië

Naar aanleiding van de toespraak van minister-president Kostunica van Servië namen de beide rapporteurs van de Assemblee op dit onderwerp het woord. Zowel de heer **Omtzigt** als Lord Russell-Johnston, lid van het Engelse Hogerhuis, vroegen hem welke acties hij had ondernomen om de verdachten van Joegoslavië-Tribunaal, in het bijzonder de heer Mladic, uit te leveren. Twee keer volgde een nietszeggend antwoord.

De voorzitter van de delegatie,
Bemelmans-Vidéc

De griffier van de delegatie,
Nieuwenhuizen